

Тема 7. Роль інтелектуального капіталу у організації наукових досліджень

1. Поняття та типи інтелектуального капіталу

В умовах сучасної інформаційної економіки однією з наймогутніших рушійних сил розвитку цивілізації є творча діяльність людини. Від обсягу накопичених суспільством знань та ефективності використання інтелектуальних ресурсів нації залежать ефективність економіки, науково-технічний рівень виробництва, соціально-економічний прогрес. Світовий досвід підтверджує ефективність інноваційної моделі розвитку на основі використання результатів інтелектуальної діяльності. Науковці, підприємці, менеджери, фінансисти, висококваліфіковані інженери, інші фахівці, зайняті у сфері високих технологій, поширення інформації та нових знань, – це нова інтелектуальна еліта, яка і є основним суспільним багатством розвинутих країн. Адже саме вони формують середній клас, який є основою соціальної стабільності і рушієм прогресу.

Сутність інтелектуального капіталу як економічної категорії визначається як система відносин різних економічних суб'єктів щодо раціонального стійкого його відтворення на основі прогресивного розвитку науки для конкурентоспроможного виробництва конкретних товарів, послуг, доходу, підвищення життєвого рівня працівників, вирішення проблеми нерівномірності світового та регіонального розвитку на основі персоніфікованих економічних інтересів суб'єктів.

Тісно пов'язаними з поняттям інтелектуального капіталу є категорії нематеріальних активів та гудволу.

Інтелектуальний капітал – активи, що представляють собою знання не віддільні від персоналу, і знання, втілені в результатах розумової діяльності (інтелектуальній власності, клієнтах та ін.). При цьому не має значення, придбаний об'єкт інтелектуальної власності (наприклад, патент) у третіх осіб або створений підприємством, оскільки основною ознакою є те, що він є результатом розумової діяльності.

Нематеріальні активи – сукупність активів, що не мають матеріальної форми, до яких відносяться інтелектуальний капітал і активи, що не є результатом інтелектуальної діяльності і представлені майновими правами.

Гудвіл – перевищення ціни придбання фірми над вартістю відображених у її балансі чистих активів або перевищення частки придбання над справедливою вартістю ідентифікованих активів і зобов'язань на дату придбання. Приблизний зміст цього значення передають терміни ділова репутація, бренд компанії.

Інтелектуальний капітал – це сума знань, досвід, професійна підготовка та інтуїція всіх працівників підприємства, установи (або держави). До цього слід

додати напрацьовані людські зв'язки, інформацію у вигляді баз даних, комп'ютерну мережу, що миттєво опрацьовує і передає інформацію всім працівникам відповідної структури тощо, завдяки чому вдається швидко й адекватно реагувати на зміни.

До ключових ознак інтелектуального капіталу прийнято відносити наступні:

1. Предметна. Нематеріальні активи, які є нематеріальними речами, а саме безтілесними ідеями, результатами творчої (інтелектуальної) діяльності.
2. Економічна. Цінність (вартість) для суспільства і здатність приносити дохід.
3. Правова. Можливість використання, завдяки системі правових норм, які регулюють відносини в суспільстві у зв'язку зі створенням і використанням об'єктів інтелектуальної власності.

Структуру інтелектуального капіталу наведено на рис. 1.



Рис. 1. Структура інтелектуального капіталу

Більшість дослідників сходиться на думці, що на рівні організації інтелектуальний капітал є сумою трьох складових:

1) людський капітал – капітал, втілений у працівниках організації у вигляді досвіду, знань, навичок, здатностей до нововведень, а також у загальній культурі, філософії організації; іншими його складовими є моральні цінності організації, культура праці і культура управління, загальний підхід до справи;

2) структурний капітал – найбільш різнорідна частина інтелектуального капіталу; сюди відносять технічне і програмне забезпечення, організаційну

структуру, патенти і все те, що дає змогу працівникам компанії реалізувати свій виробничий потенціал;

3) споживчий, або ринковий, капітал – капітал, до якого прийнято відносити товарні знаки і знаки обслуговування, фірмові найменування, ділову репутацію, присутність «своїх людей» в організаціях-партнерах або організаціях-клієнтах, наявність постійних споживачів, повторні контракти зі споживачами тощо.

Інтелектуальний капітал структурно сформований людськими та ринковими активами, інтелектуальною власністю, інфраструктурними активами (рис. 2), тобто формується як людськими здібностями та можливостями, так і результатами їх творчої діяльності.

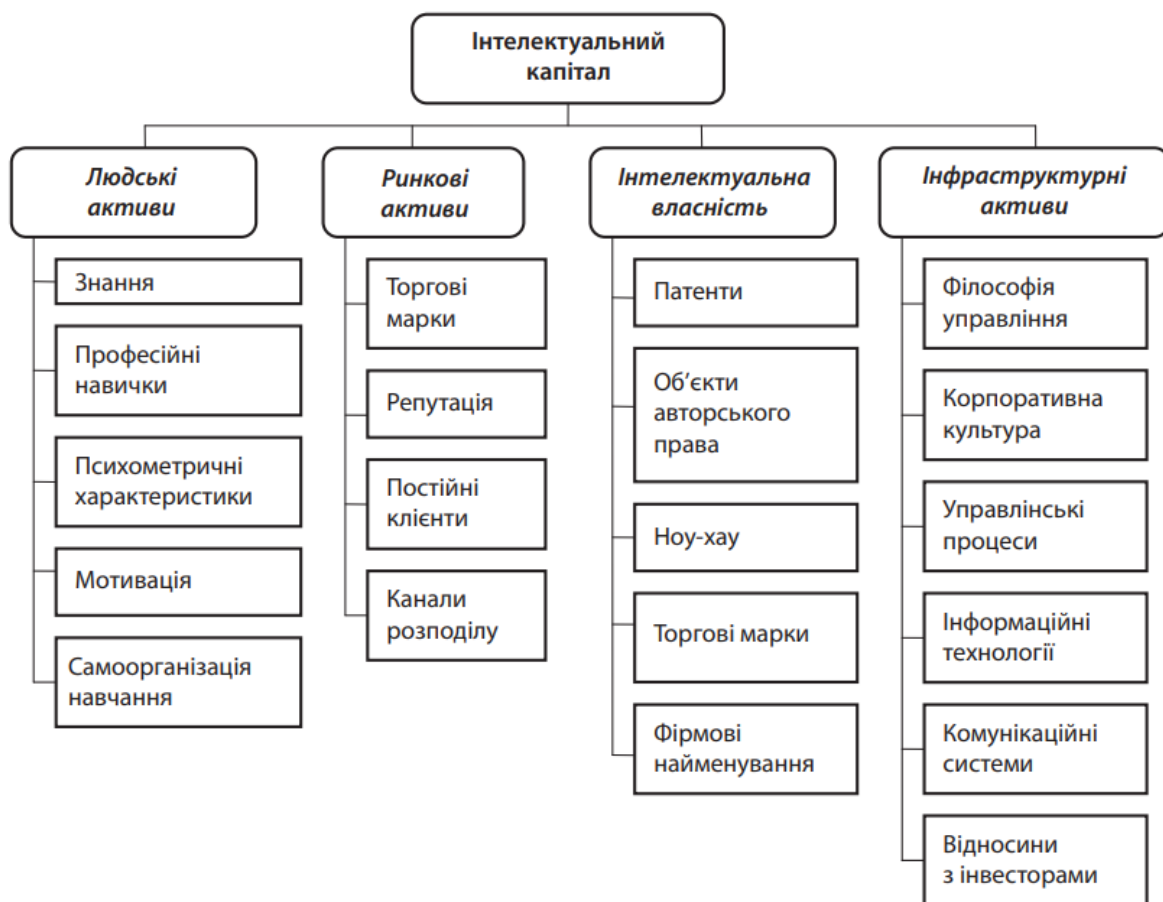


Рис. 2. Складові інтелектуального капіталу (модель Е. Брукінга)

За іншим підходом, інтелектуальний капітал є пірамідою нематеріальних активів, в якій активи розташовані за рівнями: спочатку творча складова – люди, потім системи, що підтримують творчість, потім результати творчості, далі – результати їх захисту, нарешті, результати задоволення споживачів – репутація організацій. Таким чином, піраміда інтелектуального капіталу має такі складові: людські ресурси; активи, що містяться в корпоративній і інноваційній культурі; організаційно-управлінські активи в навичках за функцією «організація» та іншими

функціями; продуктово-технологічні (інноваційні) активи; стратегічні активи; репутаційні активи (рис. 3).



Рис. 3. Піраміда інтелектуального капіталу

За функціональним змістом можна виділити такі типи інтелектуального капіталу: персоніфікований, техніко-технологічний, інфраструктурний, клієнтський, марочний. Кожен тип містить у собі відповідні види інтелектуального капіталу.

Персоніфікований – пов’язані з роботою знання й уміння, творчі здібності, освіта, професійна кваліфікація, лояльність, ціннісні установки персоналу, психометричні характеристики.

Техніко-технологічний – винаходи, корисні моделі, промислові взірці, патенти, виробничі секрети (ноу-хау), права на дизайн.

Інфраструктурний – інформаційні технології, бази даних, організаційна структура, філософія управління, корпоративна культура, ділове співробітництво.

Клієнтський капітал – відносини з покупцями, контракти, портфель замовлень, франшизи, ліцензійні угоди.

Марочний капітал – торговельні марки, товарні знаки, корпоративна марка (ім'я), марки обслуговування. Сюди ж можна віднести імідж підприємства або його ділову репутацію.

Інтелектуальний капітал відіграє вкрай важливу роль у всіх напрямках продуктивної людської діяльності. Вплив інтелектуального на бізнес та наукову діяльність відображено на рис. 4.

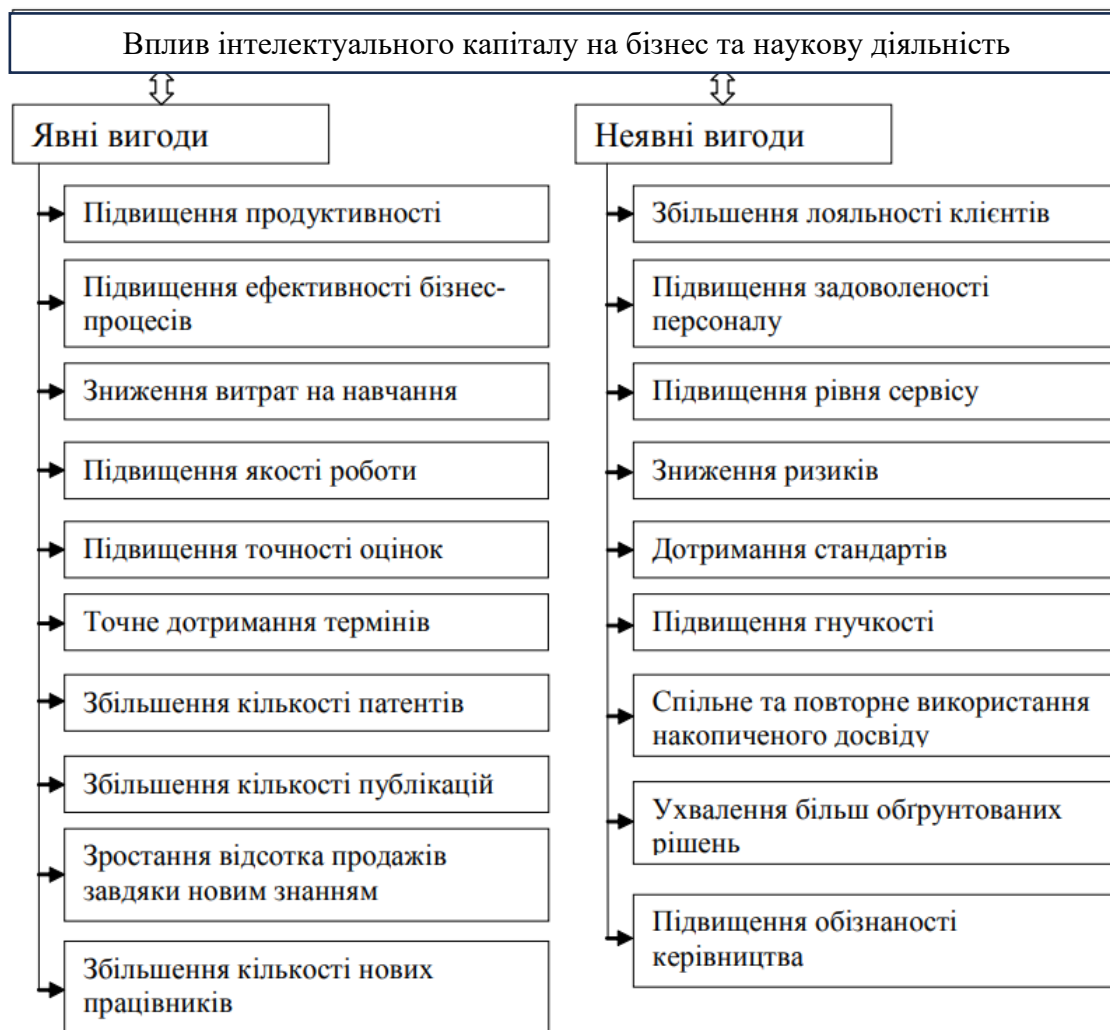


Рис. 4. Роль інтелектуального капіталу

2. Управління інтелектуальним капіталом

В організаційно-економічному механізмі управління інтелектуальним капіталом існують такі методи управління: організаційні (розпорядчі); економічні; соціально-психологічні; правові (рис. 5).

При виборі методів управління у сфері інтелектуального капіталу необхідно враховувати тип інтелектуального капіталу і підрозділ організації, в якій здійснюється управління (науково-дослідне, виробниче, фінансове, маркетингове тощо).

Жоден із названих методів управління не може претендувати на універсальність і винятковість. Більш того, специфіка інтелектуального капіталу як об'єкта управління зумовлює необхідність і доцільність використання комбінованих прийомів, що припускають залучення одночасно декількох методів управління.



Рис. 5. Методи управління інтелектуальним капіталом

Одним з найважливіших етапів управління є визначення ефективності менеджменту у даній сфері.

Вартісний підхід до оцінки ефективності управління інтелектуальним капіталом підприємства ряд дослідників розглядають як основний.

Крім оцінки ефективності управління інтелектуальним капіталом, на практиці необхідність у вартісній оцінці інтелектуального капіталу виникає у таких випадках:

- 1) має відбутися угода із продажу чи покупки оцінюваної власності;
- 2) має відбутися розподіл майна між власниками підприємства;
- 3) має відбутися виділення із великого підприємства невеликої життєздатної фірми;
- 4) планується поглинання одного підприємства іншим;
- 5) очікується реорганізація фірми (наприклад, перехід від товариства з обмеженою відповідальністю до відкритого акціонерного товариства);
- 6) надійшло попередження про відчуження активу державою;
- 7) виникла необхідність включити нематеріальний актив до статутного капіталу;
- 8) очікується укладання ліцензійного договору і необхідно обґрунтувати розрахунок плати за користування активом;
- 9) необхідно визначити розмір авторської винагороди;
- 10) планується одержати банківський кредит під заставу виключних прав власника інтелектуального капіталу;
- 11) складається бізнес-план з метою залучення інвестицій;
- 12) визначається розмір податку на майно при його даруванні чи спадкуванні;
- 13) здійснюється страхування інтелектуального капіталу;
- 14) здійснюється розрахунок компенсації за збиток, завданий, наприклад, порушником виключних прав.

Вартісна оцінка інтелектуального капіталу в цілому та його окремих видів є головним чинником формування ринку інтелектуальної власності.

Досить показовою є оцінка інтелектуального капіталу підприємства за допомогою індикаторного методу. Сутність цього методу полягає в розробці системи показників, які характеризують основні елементи інтелектуального капіталу та ефективність їх використання. Таким чином, для оцінки інтелектуального капіталу підприємства необхідно сформувати систему показників, які повною мірою характеризують її людський, організаційний капітал і капітал взаємодії. Науковцями пропонуються використовувати такі показники для оцінки інтелектуального капіталу підприємства:

- індекс рівня освіти співробітників – відношення працівників з вищою освітою до середньоспискової чисельності працівників підприємства;
- індекс розвитку співробітників – відношення чисельності співробітників, що пройшли перепідготовку до середньоспискової чисельності працівників підприємства;

- індекс творчої активності – відношення кількості співробітників, які виявили творчу активність до середньоспискової чисельності працівників підприємства;
- індекс стабільності кадрів – відношення кількості звільнених працівників до середньоспискової чисельності працівників підприємства;
- індекс матеріального заохочення співробітників – відношення витрат на матеріальне заохочення працівників до фонду оплати праці підприємства;
- індекс оновлення асортименту – відношення нової продукції (послуги) до загального обсягу виробництва (надання послуг);
- частка затрат на оплату праці в загальному обсязі затрат;
- частка інтелектуальної власності і нематеріальних активів у вартості активів підприємства;
- частка прибутку, що припадає на інтелектуальну власність і нематеріальні активи у загальному прибутку підприємства;
- рентабельність організаційного капіталу – відношення додаткового доходу, що був генерований організаційним капіталом до витрат на формування та підтримку організаційного капіталу;
- ступінь зацікавленості контрагентів у співпраці – відношення кількості довгострокових та повторно заключених контрактів до заключених контрактів за звітний період;
- частка клієнтів, які повторно скористалися продукцією підприємства.

У цілому оцінка вартості інтелектуального капіталу викликає інтерес не тільки для керівників, інвесторів та акціонерів, але і для інших сторін (рис. 6).



Рис. 6. Сторони, зацікавлені в оцінці інтелектуального капіталу

Однією з провідних методик оцінювання інтелектуального капіталу є методика інтелектуальної доданої вартості.

Показник інтелектуальної доданої вартості є базовим елементом в методиці інтелектуальної доданої вартості (VAICTM), розробленої у 1998 р. дослідником австрійського дослідницького центру інтелектуального капіталу А. Пулічем. Перевагою даної методики є простота, універсальність її застосування для суб'єктів господарювання різних форм власності чи розміру бізнесу, а також високий рівень об'єктивності (базується на показниках, доступних у фінансовій звітності) (рис. 7).

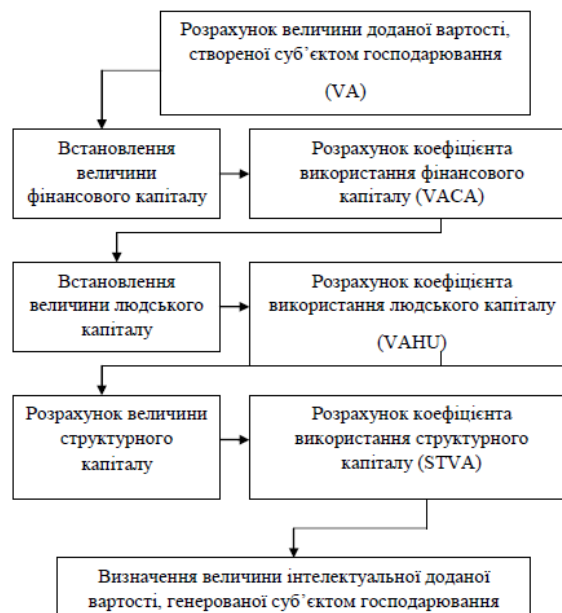


Рис. 7. Методика визначення інтелектуальної доданої вартості

Тема 8. Сутність та структура інтелектуальної власності

1. *Поняття інтелектуальної власності*

У літературі поняття «інтелектуальна власність» розглядається у таких значеннях:

- 1) як складний комплекс суспільних відносин (економічного, правового, соціального, духовного та іншого змісту), тобто у якості більш загального поняття стосовно поняття «право інтелектуальної власності»;
- 2) як поняття, що є рівнозначним за змістом із поняттям «право інтелектуальної власності».

Поняття «інтелектуальна власність» виникло в процесі тривалої практики юридичного закріплення за певними особами їхніх прав на результати інтелектуальної діяльності у сфері науки, виробництва, мистецтва і літератури.

У найширшому розумінні інтелектуальна власність означає закріплені законом права, які є результатом інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній і художній сферах.

У загальновживаному розумінні «інтелектуальна власність» – це права на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, які, будучи благом не матеріальним, зберігаються за його творцями і можуть використовуватися іншими особами лише за узгодженням з ними, крім випадків, визначених законодавством.

Розуміння інтелектуальної власності як більш широкого за змістом поняття показує це поняття як суспільні відносини різного змісту, що виникають на всіх рівнях суспільного життя. Виходячи із загального визначення суспільних відносин як об'єктивної та стійкої структури суспільних зв'язків, яка формується (складається і змінюється) відповідно до видів і предметів людської діяльності та проявляється, передусім, як масові інтереси людей, можна дійти висновку, що в основі виникнення, існування і розвитку відносин інтелектуальної власності лежать три соціальні фактори:

- 1) суспільні відносини виступають як відповідний продукт, результат діяльності людей і, одночасно, є передумовою такої діяльності;
- 2) суспільні відносини виникають відносно певного предмета – результату людської діяльності (продукти матеріальної чи духовної праці, результати історичної або прижиттєвої діяльності людей);
- 3) в основі суспільних відносин лежать потреби, інтереси суспільства.

Ці суспільні відносини (які мають фінансово-економічний, соціальний, морально-етичний характер і відображають поєднання приватного інтересу з суспільним, національно-культурним і державним інтересом) виникають при появі (створенні) результатів інтелектуальної діяльності або інших об'єктів. Відносини інтелектуальної власності виявляються у всіх сферах суспільного життя, а саме:

- 1) у соціальній сфері відносини інтелектуальної власності можуть існувати на рівні всіх соціальних інститутів (інститут сім'ї та шлюбу, економічний інститут

(виробництво), політичні (державні) інститути, духовний інститут (який включає в себе науку, релігію, освіту і культуру), що виявляється у конкретній соціальній взаємодії між суб'єктами відносин як носіїв відповідних соціальних статусів (яка відбувається, зокрема, у формі обміну інформацією). У такому широкому (соціально-філософському) значенні інтелектуальна власність є особливою формою суспільних відносин, що виникають з приводу володіння, користування, розпорядження об'єктом, який містить унікальну інформаційну структуру;

2) в економічній сфері відносини інтелектуальної власності набувають матеріально-економічного змісту і проявляються, переважно, у конкретних процесах людської діяльності (праці) щодо створення і подальшого використання відповідних об'єктів як товару. Такі відносини утворюються між членами суспільства з приводу присвоєння-відчуження немайнових результатів інтелектуальної праці. Економічний зміст розглядуваного поняття ґрунтується на взаємовідношенні таких категорій як «затрати» і «вигоди», а розроблення його в економічній науці спрямоване, переважно, на збалансування економічних відносин з точки зору справедливого та узгодженого поєднання витрат (пов'язаних з уведенням відповідного об'єкта в обіг та його використанням) з перевагами (які отримуються після введення об'єкта в обіг і у процесі його використання). З огляду на це, у літературі наголошується на тому, що саме економія витрат є основною функцією інституту інтелектуальної власності;

3) у політичній (державній) сфері відносини інтелектуальної власності відображають поєднання суспільного (приватного) і державного (публічного) інтересу. Їх виникнення пов'язується зі створенням результату інтелектуальної, творчої діяльності або іншого об'єкта, який має об'єктивну (матеріальну) форму і у якому втілюється нове знання. Водночас, цінність результату інтелектуальної діяльності індивіда (людини) для суспільства (людства) визначається не виходячи з його призначення і достоїнства, а в силу вже самого факту створення чого-небудь оригінального, такого, що відрізняється від знання, яке існувало раніше, тобто потенційно корисного. У момент створення це знання може не вважатися необхідним для існування людства (суспільства), однак у перспективі може стати об'єктом культурного, технічного, освітнього чи іншого процесу, послужити підставою для отримання нового знання. Тобто відносини інтелектуальної власності завжди виникають у зв'язку зі створенням конкретних суспільних благ (цінностей), які характеризуються суспільною корисністю як для суспільства, так і для держави, а, отже, об'єднують у собі приватний і публічний інтерес;

4) у духовній сфері відносини інтелектуальної власності стосуються матеріальної та нематеріальної культури, сфери мистецтва, науки, освіти і релігії. Водночас, більшість продуктів духовної, творчої діяльності отримують суспільне визнання, а згодом стають об'єктивними, суспільними благами і навіть набувають певної економічної, матеріальної цінності.

В умовах постіндустріальної економіки інтелектуальна власність починає відігравати визначальну роль у суспільно-економічних відносинах та займати важливе місце в економічній системі, що зумовлюється тими важливими функціями, які вона виконує в рамках суспільного відтворення (див. рис. 1).



Рис. 1. Функції інтелектуальної власності в сучасній економічній системі

Джерело: Вірченко В. В., Филук Г. М., Вірченко В. В. Архітектоніка та функції інтелектуальної власності в постіндустріальній економіці. Ефективна економіка. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/16.pdf

У 1967 році у Стокгольмі було підписано Конвенцію, що заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ), якою визначено, що до інтелектуальної власності належать права на:

- літературні, художні та наукові твори;
- виконавську діяльність артистів, звукозапис, радіо- і телевізійні передачі;
- винаходи у сферах людської діяльності;
- наукові відкриття;
- промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування і комерційні позначення;
- захист від недобросовісної конкуренції;
- усі інші права, що належать до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах.

При розробленні національного законодавства України у сфері інтелектуальної власності було висунуто завдання – максимально використати правові норми, визнані всіма цивілізованими країнами світу.

В Україні здійснено великий обсяг робіт з формування нормативно-правової бази в зазначеній сфері відносин. Діють такі законодавчі акти, як закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем».

Значним досягненням правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності є прийняття 16 січня 2004 року нового Цивільного кодексу України, більшість норм якого по інтелектуальній власності містяться в книзі четвертій «Право інтелектуальної власності». Книга IV ЦК України враховує сучасний стан економіки, національні традиції і звичаї, вона максимально наблизила систему охорони інтелектуальної власності до світових стандартів, в ній знайшли відображення останні найновіші досягнення як світової, так і вітчизняної правової науки, врахований досвід правозастосовчої практики.

Книга містить загальні положення про право, основні норми авторського права, суміжних прав, права інтелектуальної власності на наукове відкриття, винахід, корисну модель, промисловий зразок, раціоналізаторську пропозицію, компонування інтегральної мікросхеми, сорт рослин, породу тварин, а також торгову марку (знак для товарів і послуг), географічну вказівку і комерційну таємницю.

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом.

Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об’єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом.

Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом.

До об’єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

- літературні та художні твори;
- комп’ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування напівпровідникових виробів;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці.

Суб’єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об’єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору.

Права інтелектуальної власності поділяються на дві великі групи: майнові та немайнові.

Особистими немайновими правами інтелектуальної власності є:

1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;

2) право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;

3) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Майновими правами інтелектуальної власності є:

1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;

2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Основною метою захисту прав інтелектуальної власності є створення правових механізмів законного запобігання можливості безоплатного використання зазначених об'єктів права інтелектуальної власності третіми особами з комерційною метою. Поняття «захист прав інтелектуальної власності» включає передбачену законодавством діяльність відповідних державних органів по визнанню прав, а також усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності. Захист прав інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів здійснюється у передбаченому законодавством порядку, тобто із застосуванням належних форм, засобів і способів захисту.

До порушення права інтелектуальної власності відносяться: піратство (опублікування, відтворення, ввезення (вивезення) на митну територію України, розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення), плагіат (оприлюднення повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором твору), підроблення, зміна інформації тощо.

2. Структура інтелектуальної власності

Особлива економіко-правова природа відносин у сфері господарського і цивільного обороту результатів інтелектуальної діяльності, їх комплексний та багатоаспектний характер зумовлюють складну архітектуру інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність реалізується у системі відносин щодо привласнення інтелектуального продукту, які виникають між економічними суб'єктами і врегульовуються цивільно-правовими нормами. На погляд колективу авторів під керівництвом В. В. Вірченко, зазначена специфіка дозволяє виокремити в структурі інтелектуальної власності чотири базових сегменти (рис. 2).



Рис. 2. Архітектура інтелектуальної власності

Джерело: Вірченко В. В., Филук Г. М., Вірченко В. В. Архітектура та функції інтелектуальної власності в постіндустріальній економіці. Ефективна економіка. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/16.pdf

Структура відносин інтелектуальної власності, які виникають між творцями інтелектуального продукту та суб'єктами господарювання з приводу реалізації належних їм у рамках права інтелектуальної власності правомочностей, включає наступні складові:

- відносини привласнення, які передбачають отримання суб'єктом інтелектуальної діяльності права власності на результати творчої праці у санкціонований суспільством та інституційно закріплений відповідними цивільно-правовими нормами спосіб;
- відносини комерціалізації, які виникають з приводу впровадження об'єкта інтелектуальної власності у господарський оборот з метою його перетворення у інтелектуальний капітал і отримання прибутку;
- відносини розпорядження, які передбачають вирішення долі об'єкту інтелектуальної власності, його продаж або передачу прав на нього іншим економічним суб'єктам на тимчасовій основі і на різних умовах;
- відносини користування, які пов'язані із привласненням корисних властивостей, матеріальних та нематеріальних результатів застосування об'єкту інтелектуальної власності у різних сферах діяльності;
- відносини володіння, які передбачають абсолютне, нічим не обмежене фактичне панування суб'єкта над об'єктом інтелектуальної власності, що прямо та опосередковано не пов'язане з його використанням.

Право інтелектуальної власності також відзначається складною внутрішньою будовою. По-перше, залежно від наявності економічного змісту, у структурі права інтелектуальної власності виділяють майнові та особисті немайнові права. При

цьому немайнові права мають особистий характер на противагу майновим, які мають виключно речову природу. Саме немайнові права відображають нерозривний зв'язок творця з результатами його інтелектуальної діяльності, а також є реалізацією інтересів та особистої свободи творчості індивіда в створюваних ним нематеріальних благах. У свою чергу, майнові права забезпечують власнику виключну можливість розпоряджатись інтелектуальним продуктом, а також привласнювати результатів своєї творчої праці, дозволяти їх використання іншим суб'єктам або перешкоджати їх неправомірному використанню. По-друге, залежно від характеру і спрямування регуляторного впливу право інтелектуальної власності підрозділяється на об'єктивне та суб'єктивне право. Об'єктивне право є системою загальнообов'язкових, незалежних від волі та свідомості індивіда, формально виражених та встановлених державою норм, що регулюють суспільні відносини у сфері привласнення, розпорядження і використання результатів інтелектуальної творчої діяльності людини. Натомість, суб'єктивне право є передбаченим і гарантованим законом правом суб'єкта інтелектуальної власності на власний розсуд володіти, користуватися та розпоряджатися належними йому результатами інтелектуальної творчої діяльності. Суб'єктивне право хоча й залежить від волі власника, проте закріплюється правовими нормами, які визначають міру свободи творця інтелектуального продукту шляхом конкретизації його можливої поведінки у сфері цивільного обороту результатів інтелектуальної діяльності.

По-третє, залежно від мети нормативного регулювання, у структурі права інтелектуальної власності можна виділити позитивне та деліктне право. Позитивне право являє собою систему загальнообов'язкових, формально виражених та встановлених державою норм, що регламентують форми, принципи та порядок реалізації суб'єктами інтелектуальної діяльності належних їм майнових і особистих немайнових прав інтелектуальної власності, а також визначають їх обов'язки як учасників цивільного обороту. Деліктне право містить загальнообов'язкові та закріплені державою норми, що регламентують склад правопорушень, а також визначають санкції і встановлюють відповідальність за них з метою гарантування дотримання та захисту від посягань майнових та особистих немайнових прав суб'єкта інтелектуальної власності.

У об'єктній структурі інтелектуальної власності виокремлюються чотири основні групи, дві з яких поділяються на підгрупи: об'єкти авторського права, об'єкти суміжних прав, об'єкти промислової власності, що підрозділяються на об'єкти патентного права та засоби індивідуалізації, а також нетрадиційні об'єкти, що підрозділяються на інкорпоральні та уречевлені.